

Monipolvista päihteiden käyttöä

Nuoret ja raskaana olevat päihteitä käyttävät henkilöt – päihdelääkärin näkökulma

Margareeta Häkkinen

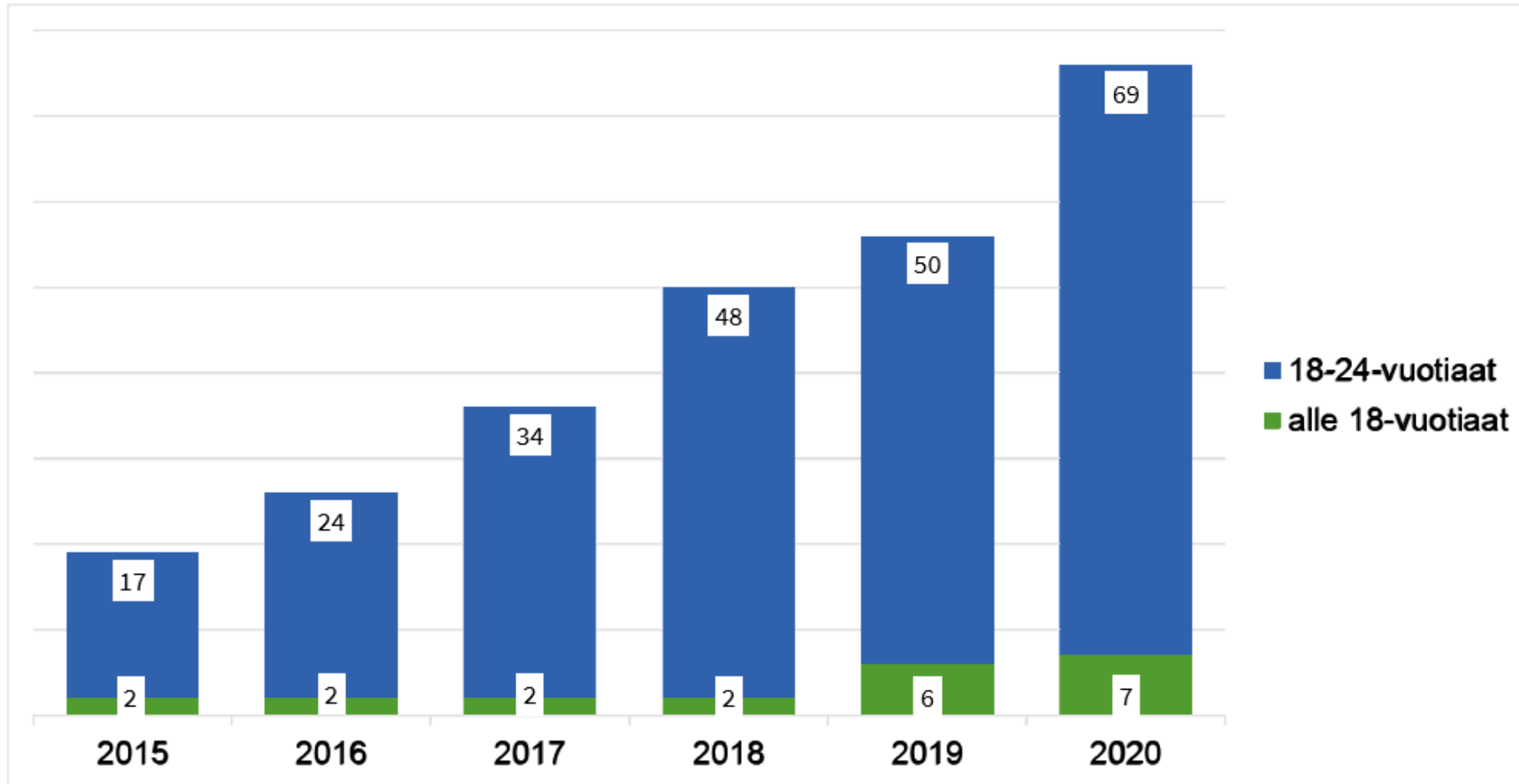
12.10.2022 Mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä rikosseuraamustyö aikuistuvien nuorten parissa

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Sidonnaisuudet

- LKT, päihdelääketieteen erityispätevyys, terveydenhuollon erikoislääkäri
- Työpaikat
  - A-klinikka Oy, Päihdesairaalan ylilääkäri
  - THL, oikeuskemiayksikkö ja erityispalvelut-yksikkö ja päihteet ja tupakka -tiimi, ylilääkäri
- Yhteistyö terveydenhuollon kaupallisten toimijoiden kanssa
  - Luentopalkkiot koulutustilaisuuksista (Mehiläinen, Immuno Diagnostic)
  - Osallistunut lääkeyhtiön kustannuksella kansainväliseen webinaariin (Abbvie, Indivior)
- Luottamustoimet terveydenhuollon alalla
  - Päihdelääketieteen yhdistys ry: koulutusvaliokunnan jäsen 2017-18 ja puheenjohtaja 2019-20, hallituksen varajäsen 2019 ja jäsen 2020 ->, varapuheenjohtaja 2021 ->
  - Päihdelääketieteen erityispätevyystoimikunnan jäsen 2018 ->
  - A-klinikkasäätiön eettisen lautakunnan jäsen 2019 ->
- Muuta
  - Kelan sosiaalilääketieteellisen neuvottelukunnan jäsen 4/2022 ->
  - Valviran päihdelääketieteen pysyvä asiantuntija 12/2020 ->
  - Päihdelääketieteen yhdistyksen valitsema vuoden päihdelääkäri 2019

Huumekuolemien käyrä täytyy muuttaa!

Meillä on keinoja nuorten päihdehoitoon

- <https://palveluvalikoima.fi/huumeriippuvuuksien-hoidon-ja-kuntoutuksen-psykososiaaliset-menetelmat>
- Kohderyhmänä 12-21-vuotiaista ne, joilla on huumeiden ongelmakäyttöä tai huumeriippuvuus
- Palvelun järjestäjillä oltava käytössä **riittävä menetelmävalikoima** ja **koulutettu henkilöstö** ja menetelmiä on käytettävä
- Riippuvuudet, psykiatria ja somatiikka hoidettava **samanaikaisesti**

Nuorten aivoja on suojeltava päihteiltä

- Varhaiset päihdekokeilut voivat herkistää päihteiden vaikutuksille ja päihderiippuvuudelle
- Aivot kypsyvät 25–30 ikävuoteen saakka
- Tunne-elämän ja mielihyvän säätelystä vastaavat osa-alueet kypsyvät varhaisemmin kuin harkinnasta, impulssikontrollista ja ongelmanratkaisukykyä vastaavat alueet
  - Tunteiden hallinta, riskien arviointi huonompaa kuin aikuisilla
  - Kokemus päihteiden miellyttävästä vaikutuksesta vahva
  - Toimiminen hetken mielijohteesta nuorelle tyypillistä

Nuoren motivoi(tu)minen on hidas prosessi

- Motivaatio on hoidon tavoite ja tulos, ei edellytys
- Anna nuoren määritellä itse ongelmansa ja puhua itsensä muutokseen
- Houkuttele nuori kertomaan itse hänen oman käyttönsä syistä, hyödyistä ja haitoista – vahvista ristiriitaa
- Kenen tavoitteet: nuoren, vanhemman vai työntekijän?
  - Määritelkää yhdessä konkreettiset ja mitattavissa olevat, kannustavat tavoitteet
- Nosta esiin nuoren vahvuuksia, älä keskity epäonnistumisiin

Päihdediagnoosi ei ole leima

- Päihdehäiriö on sairaus siinä missä muutkin sairaudet
- Päihdehäiriöihin on olemassa hoitoa -> havaitaan (diagnosoidaan) nuoren sairaus -> nuori saa hoitoa
- Diagnosointi ei ole raketitiedettä, vaan nuoren kanssa keskustelua ja nuoren havainnointia

Päihdehäiriön kehittyminen

- Päihdehäiriö on kehityksellinen aivosairaus
  - Varhaislapsuuden kasvuympäristö vaikuttaa päihdehäiriön riskiin
  - Kaltoinkohtelu, laiminlyönti, perheen vaikeudet yhteydessä erityisesti nuoren varhaisiin päihdekokeiluihin
- Kasvuympäristö: päihdekokeilut
- Perimä: vaikeus kontrolloida käyttöä, vieroitusoireiden voimakkuus, päihdekokemusten mielihyvän voimakkuus, (neuro)psykiatriset ominaisuudet ja oireet
  - Päihderiippuvuudelle altistava perimä -> käyttö etenee todennäköisemmin ja nopeammin riippuvuudeksi

Nuoren suojele päihteiltä alkaa raskausaikana

- Lapsuuden kielteiset kokemukset selittävät merkittävän osuuden aikuisiän päihdehäiriöistä
- Vanhemmuus ja sen tukeminen keskeistä
  - Päihde- ja mielenterveyshäiriöiden hyvä hoito kaiken perusta
  - Vanhemmuustaitojen tuki
- Neuvoloissa täytyy panostaa raskausajan päihteiden käytön tunnistamiseen
  - Etenkin alkoholin käytön tunnistaminen puutteellista
- Pelkkä raskauden ja vauvavuoden suojele ei riitä

Yhteistyön rakenteet puuttuvat

- Sosiaalihuolto
  - Lastensuojelu
  - Aikuissosiaalityö
- Terveysthuolto
  - Päihdehoito, mielenterveys, somatiikka
  - Perusterveydenhuolto, erikoissairaanhoito
- Miksi Teams-palaverit eivät onnistu näiden välillä?
- Ei vain yhteistyötä, vaan yhdessä työskentelyä

Kenellä on koppi?

Pelastaako pakko?

- Usein nuorten pakko ei sisällä hoitoa
- Päihdehäiriöiden toimivat hoidot eivät perustu pakkoon
  - Pakkohoidon hyödyistä ei kunnollista näyttöä
- Pakkohoitoon on liitetty haittoja: kuolemanriski hoidon päättymisen jälkeen, hyväksikäyttöä, kaltoinkohtelua
- Nuori pääsee jossain vaiheessa pois pakon piiristä -> mitä sitten tapahtuu?
- Ennen kuin pakko on oikeutettu, on käytettävä kaikki muut käytettävissä olevat keinot

Alaikäisten päihdehoito kuntoon

- Houkuttelevat ja saavutettavat palvelut
  - Yksilöllinen, nuoren tarpeista lähtevä
  - Aukiolo, sijainti
  - Hoitoon ja palveluihin ohjaus muista palveluista, yhteistyö
- Lastensuojeluyksiköiden rooli: muutakin kuin pakko ja seinät
- Alaikäisille sopivien hoitokäytäntöjen kehittäminen ja käyttöönotto
  - Lääkkeellinen vieroitushoito
  - Opioidikorvaushoito

Yleisesti nuorten päihdehoito kuntoon

- Raskaana olevien ja vanhempien palvelut ja päihdehoito
- Päihdehäiriön tunnistaminen -> sote-henkilöstön koulutus
- Uusi asenne: hoito on niin houkuttelevaa, että siinä pysytään
- (Laitos)hoitoon pääsy nopeasti on mahdollista, niin monta kertaa ja niin usein kuin nuori hoitoa tarvitsee
- Palkon suositusten toimeenpano myös perustasolla
- Motivaatioprosessin ymmärtäminen ja tukeminen
  - Riittävästi aikaa, vastaanottoaikoja ja hoidon työkaluja

Hyvä nuorten päihdehoito
tunnistaa, houkuttelee,
motivoi ja sitouttaa.